Opłatę pocztową
uiszczono ryczałtem.

СЯЛЯНСКАЯ ПРАЎДА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Цана асобнага нумару 20 грош.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12, m. 6).

Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 грош., за радок пэтыту ў 1 шп.

№ 34. Вільня, Серада, 17-га сьнежня 1924 г. Год I.

На чыстату!

У нядзелю, 14 сьнежня, да п. міністра Тугутта, як да тварца языковых законаў, зьвярнулася дэлегацыя Цэнтральнае Беларускае Школьнае Рады, каб беспасрэдна атрымаць ад яго адказ на пытаньне: *ці і як польскі ўрад маніцца правадзіць у жыцьці ўстаў аб роднай школе для беларусаў?*

Калі валэйшаўская банда дагэтуль яшчэ магла баламуціць лёгкаверных людзей, быццам польскі ўрад запраўды маніцца здаволіць слушныя, абапертыя на законе, дамаганьні беларускага народу мець сваю родную школу,—дык ужо цяпер *для нейкіх ілюзіяў месца ні ў кога быць ня можа.* Адказ п. Тугутта быў зусім ясны і толькі падцьвярдзіў зробленую ў Вільні-ж заяву былага міністра асьветы п. Міклашэвскага.

У гэтым школьным годзе ўрад ня зьбіраецца прыступаць да арганізацыі беларускае школы.

На будучы (1925—26) — гэтак сама няма шака ніякае гутаркі аб *беларускіх* школах: урад праяктуе адчыніць *на другую восень 45—50 школ „двуязычных“ — польска-беларускіх,* дый дзеля гэтага маніцца адчыніць спэцыяльныя *курсы ў Быдгошчы ці ў Кракаве,* на якіх і падгатуе адпаведную лічбу *польскіх вучыцялёў* дзеля выкладаньня ў двуязычнай школе. Аб *беларускіх курсах* для вучыцялёў беларусаў у Вільні — таксама *няма шака гутаркі*!...

Коратка і ясна! І мы павінны быць толькі ўдзячнымі п. міністру за ягоную шчырасьць: нават і гэты „эрзац“ беларускае школы ён лічыць—з увагі на настрої польскага грамадзянства—„вялікім крокам уперад“....

Камэнтарыі — лішнія. *На дзяржаўную беларускую школу ніякае надзеі ў Польшчы няма!* І мы павінны з гэтага зрабіць просты-ж і ясны вывад.

Раз школы нам не дадуць, дык *мы самі павінны яе сабе стварыць.* Надзеймася толькі на самых сябе і на свае грошы, бо ўрад на асьвету беларусаў у роднай мове з плочаных намі-ж падаткаў нічога ня дасьць. І— замест ждаць „манны з неба“, — мы павінны з падвойнай энэргіяй працаваць над стварэньнем сваей уласнай, *прыватнай* беларускай школы.

Гэтымі днямі адзін вядомы ў Вільні (дый далёка па-за яе межамі!) грамадзкі дзеяч і слаўны законавед выпусьціў маленечкую кніжачку аб былых *тайных* школых у Расеі (T. Woronicz. O szkołach tajnych. Wilno, 1924 r.). Вось-жа, ня гледзячы на ўсю магутнасьць Расейскае Імпэрыі, ня гледзячы на ўсе рэпрэсіі з боку ўлады, нават польская тайная школа разьвівалася ў падпольлі ня горш, чым расейская казённая, і ўрэшце *перамагла афіцыяльную маскоўскую школу.*

Хай-жа гэты прыклад дадасьць і нам *веры ў свае сілы* і надзеі на сьветлую будучыну нашага народу. Так, ці сяк,—*беларуская школа будзе,* бо гэта — няўхільная патрэба самога народу, і *народ беларускі сам сабе яе створыць.*

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай суседу, ці знаемаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Інтэрпэляцыі Беларускага Пасольскага Клюбу.

№ 132— да пана міністра ўнутр. спраў у справе канфіскацыі № 33 „Krynicy“ з 16/XI. 24.

Камісар Ураду на м. Вільно сканфіскаваў № 33 „Krynicy“, з 16 лістапада, 1924 г. за артыкул „Яшчэ аб школе“, які ніжэй даём:

„Яшчэ аб школе“.

Ужо даволі многа пісалі мы аб беларускай школе. Аднак, справа гэта так важная для нашага сялянства, што змушае нас часьцей да яе варочацца.

Мусім прад усім адзначыць, што справа роднай школы ў душах беларускай сялянскай гушчы, можна сказаць, цалком дасьпела. Праўда, і прошлыя гады, асабліва падчас так званай „Літвы Сродковэй“, беларускае сялянства, агулам бяручы, выказвала неаднначасна сільнае імкненьне да роднай школы. Аднак, часамі здавалася, што гэнае жаданьне нашага сялянства апіралася не на народнай сьвядомасьці, не на волі, жадаючай мець сваю родную беларускую школу, а на нялюбасьці ўсяго польскага, на волі, згоднай на ўсё, што ёсьць няпольскае. Асабліва можна было так думаць, бяручы пад развагу тое зьявішча, што прошлыя гады за беларускія школы высказаліся, пераважна, а ў некаторых мясцох і выключна, беларусы праваслаўныя.

Вось-жа мусімо адзначыць, што ў некаторай меры толькі што ўспомнены пагляд на гэтыя справы справядлівы. Кажам—у некаторай меры, — бо польская адміністрацыя ў розных формах (Zarząd Ziem Wschodnich, Litwa Srodkowa і ўлада цяперашняя) на беларускіх землях заўсёды ўжо заставала, хоць, праўда, невялічкую, беларускую народную сьвядомасьць у нашага сялянства.

Ужо дзеля гэтага, пасьля лёгкага растлумачэньня беларускаму селяніну аб беларускай школе, ён з ахвотай за яе высказваўся. А ў меру таго, як польская ў нас адміністрацыя, замест даць нам праўную магчымасьць культурнага жыцьця і, скажам, сардэчную апеку гэтага жыцьця, усьцяж трымалася аднаго спосабу, спосабу ўціску праяваў беларускай культуры, — у душы беларускага селяніна, да гэнай, часта зусім невялічкай іскры народнай сьвядомасьці ўсьцяж далучалася нялюбасьць і нявера да польскай улады, а праз яе і да ўсяго польскага.

Словам, праўдай ёсьць, што ў некаторай меры ў мінулых гадах дамаганьні беларускай школы ў душы беларуса апіраліся так-жа і на опозіцыі,—на нялюбасьці ўсяго польскага.

Аднак, што тычыцца гэтай справы, сяньня мусім ужо яе ў зусім іншым сьвятле прадставіць.

Сяньня ўзрост дамаганьня беларускай школы, у параўнаньні з леташнімі гадамі, нябывала павялічыўся, але цяпер ужо і характар іншы гэных дамаганьняў і іншыя іх падставы.

Сяньня ўжо ёсьць праўда нязьбітай, што дамаганьні беларускага сялянства мець сваю школу ў значна большай меры, як раней, маюць характар народны — беларускі, бо асновай іх зьяўляецца сьвядомасьць нашага селяніна, як народная, так палітычная і гаспадарчая. Доказамі праўдзівасьці гэтага служаць даволі многія сялянскія прыгавары аб адчыненьні беларускай школы, да 600 беларускіх вучыцялёў, жадаючых вучыць у беларускай школе, а прад усім нашы асабістыя гутаркі з сялянамі з розных куткоў беларускай зямлі пад Польшчай. Беларускія сяляне, як праваслаўныя, так і каталікі, агулам бяручы, сяньня ўжо цьвердзяць, што яны жадаюць сваіх дзетак вучыць у сваей беларускай мове, бо, кажуць, як іншыя народы стаяць за сваю мову, так і мы павінны стаяць; цяпер кожны народ стаіць за сваё, дык вялікі ўжо час, каб і беларусы аб сабе і аб сваё стаялі!

Вось гэтак больш-менш аб беларускасьці агулам, а гэтым самым і аб сваей школе гаворыць сяньня наш селянін.

А тымчасам урад, ня гледзячы на „ustawy językowe“, далей адносна беларусаў вядзець палітыку ўціску і вынарадаўленьня, дужа часта супроць волі нашага народу, закладаючы школу польскую і страхам штрафу заганяючы ў яе беларускіх дзяцей.

Ня гледзячы на прыгавары сялян аб сваей школе, ня гледзячы на спаўненьне ўсіх фармальнасьцяў, вымаганых правам, польскія школьныя ўлады беларускай школы не даюць. У гэтых сваіх паступках, відаць, улады кіруюцца тайным загадам Міністэрства Асьветы № 5841, 18.V. 1924, у якім, між іншым, гаворыцца, што, з прычыны ашчаднасьці, школьныя інспэктары ў гэтым школьным годзе ня будуць магчы адкрыць ані аднэй публічнай школы, а так жа ў гэтым тайным загадзе радзіцца інспэктарам, каб у некаторых выпадках закрывалі школы істнуючыя.

А калі да гэтага міністэрскага тайнага загаду іщчэ дададзём выясьненьне аб школьніцтве для меншасьцяў Міністра Асьветы, п. Міклашэўскага, падчас быцьця свайго ў Вільні, што гэты год будзе „przygotowawczy“, дык будзем мець поўны абраз тэй страшнай адносна да нас польскай асьветнай палітыкі.

Словам, польская ўлада, відаць, жадае трымаць беларусаў у цемнаце. Мы, аднак, павінны з цемнатой змагацца: не даюць нам школы ўрадовай,—закладаймо школы беларускія прыватныя; нямowжна і такой здабыць,—вучыма пабеларуску сваіх дзетак дома; чытаймо свае газэты, свае кніжкі, а прыдзе час, калі ўсёж-такі і мы здабудзем для сябе лепшае і сьвятлейшае заўтра!

Дзеля вышэйпісанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. міністра: 1) ці ведама яму аб гэтым? 2) ці маніцца загадаць камісару ўраду на м. Вільню, каб перастаў тасаваць рэпрэсіі ў адносінах да беларускае прэсы?

Варшава, 28 лістапада 1924 г.

№ 133—да п. міністра рэлігійных вызнаньняў і народнае асьветы ў справе **невыпаўняньня школьнага ўставу аб мовах.**

Яшчэ ў верасьні 1923 году на дамаганьне жыхароў вёскі Малькавічы, Мікалаеўскае гміны, Дзісьненскага пав., гмінная рада зрабіла прыгавар аб адчыненьні ў в. Малькавічы беларускае школы (пратакол № 11, § VIII, з 28.IX. 23). У сёлетнім годзе гэты прыгавар быў надцьверджаны гміннай радай (пратакол з 9 верасьня с. г. № 9, § XXIV). Грунтуючыся на гэтым, жыхары в. Малькавічы неаднакроць дамагаліся ад школьнага інспэктара адкрыцьця беларускае школы, якое, на жаль, дагэтуль не дасталі.

Таксама стаіць справа адкрыцьця беларускае школы ў вёсцы Дубоўка, Лужэцкае гміны. Сяляне гэтае вёскі, апіраючыся на адносных пастановах гміннае рады, ужо ад 1922 году, а значыць у працягу 1923 і 1924 гадоў, дамагаюцца беларускае школы. Замест вымаганае беларускае школы, школьны інспэктар адчыніў польскую школу, у якую прымушае пасылаць беларускіх дзяцей, пагражаючы грашавымі штрафамі.

Дзеля вышэйпісанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. міністра: 1) ці маніцца ўраз-жа прыступіць да выпаўненьня школьнага ўставу і загадаць школьным уладам адчыніць у вёсках Малькавічы і Дубоўка беларускія школы?

Варшава, 28 лістапада 1924 г.

№ 134—да п. міністра скарбу ў справе надужыцьцяў пры неналежнай сэквэстрацыі маемасьці Аляксандра Манаховіча, жыхара в. Пасынкі, Бельскага павету.

Гаспадарка Аляксандра Манаховіча (вёска Пасынкі, Бельскага пав.) у часе сусьветнае вайны была цалком зьнішчана. Пуня, хлеў і сьвіран дагэтуль не адбудаваны. Ня гледзячы на гэта, падаткавыя ўлады пры спагоне падаткаў не даюць А. Манаховічу „ніякае палёгкі.

У канцы кастрычніка с. г. да жыхара Манаховіча прыбыў сэквэстратар з паліцыянтам і пабраў з скрыні розныя рэчы з вопраткі на пакрыцьцё „маёнтковага“ падатку. Калі гаспадары спрачаліся, кажучы, што ніякага „nakazu płatniczego“ не дасталі, дык сэквэстратар Зэно і паліцыянт прыгразілі, што страляцімуць з рэвальвэру.

Цераз колькі дзён у вёску Пасынкі прыехала 70 паліцыянтаў, якія акружылі ўсю вёску, заарыштавалі Аляксандра Манаховіча, ягонага брата, сястру і матку, ды адаслалі іх на пастарунак у Орлі.

Пасьля сьпісаньня пратаколу маці і сястра былі звольнены, а самога гаспадара з яго братам адаслалі да сьледчага судзьдзі, які таксама сьпісаў пратакол.

Дзеля вышэйпісанага інтэрпэлянты пытаюцца ў п. міністра: 1) ці маніцца правясьці сьледзтва ў сказанай справе і пакараць урадоўцаў, якія ўчынілі надужыцьце над сям'ёй Аляксандра Манаховіча?

Варшава, 2 сьнежня 1924 г.

З Сойму.

Далейшая дыскусія аб бюджэце мінстэрства ўнутраных спраў.

Міністэрства ўнутраных спраў трэбуе дадатковых крэдытаў на 1924 г. аж $32^{1}/_{3}$ мільёны ці амаль ня $^{1}/_{4}$ таго, што атрымала ў галоўным бюджэце. З гэтай сумы 17.782.490 злотых пайшло на новы дар „Крэсам", корпус пагранічнікаў. Трэба і гэтую суму дадаць да таго „бюджэту п. Рымара", аб якім пісала наша газэта ў артыкуле „Санацыя крэсаў".

Далейшую „львіную частку" дадатку праглынула, натуральна, паліцыя. На яе дадаткова — урад трэбуе **12.879.000 злот.—на пэнсіі паліцыянтам на „Крэсах"**.

І аб гэтай суме п. Рымар не казаў нічога, і яе трэба дадаць да яго бюджэту.

Дробныя сумы прадбачаны на санітарную акцыю ў краі.

У дыскусіі **пас. Бэрэзовскі** (эндэк) падтрымлівае канешнасьць увядзеньня выняткова стану на „Крэсах", што зусім не пашкодзіць Польшчы заграніцай, як баіцца палахлівы мін. Тугутт. Заграніца выбачыць усё, абы толькі завясьці „лад і мір"... (нават—эндэцкі!).

Пас. Прагер (PPS) кажа, што прычына паўстаньня „крэсавай справы"—бяспраўе, пануючае на „Крэсах" і самаволя адміністрацыі. Аніводнага прадбачанага Канстытуцыяй і вымаганага Соймам уставу: аб правох грамадзян, аб вольнасьці асабістай, аб тайне карэспандэнцыі—урад не падаў. Крэсавае пытаньне — надта цяжкае, бо насяленьне страціла веру да польскай улады. Урад ня мае з кім гаварыць на „Крэсах", ані на каго абаперціся, каб стварыць гэтую першую апору, трэба перад усім правясьці **зямельную рэформу**. Неабходны для гэтай апоры: зямля жыхарам-хлебаробам, школа ў іх роднай мове, вольнасьць іх царквы і адміністрацыя, адданая ў рукі самога насяленьня. Патрэбна **тэрыторыяльная** аўтаномія з краёвымі войскамі.

„Пачасаўшы" трохі й мін. Ратайстага за яго вядомае нам **недарэчнае** „інтэрвью" (размову) аб „незалежнасьці" свайго міністэрства ад віцэ-прэм'ера Тугутта, пасол кажа, што PPS хоча мець веру ў добрую волю новага міністра, і дзеля таго яго партыя ўстрымаецца ад галасаваньня.

Пас. Казубскі (украінец) сьцьвярджае, што на „Крэсах" сярод безаружнага, безбароннага насяленьня польскія „крэсоўцы", маючыя, сколькі хоч, усялякага аружжа, прысвоілі сабе роль другое ўлады ў краю. Ня маючы веры да гэткай палітыкі ўраду, украінскі клюб будзе галасаваць проці крэдытаў для гэтага міністэрства.

Прамову пас. Ярэміча (беларуса) мы ўжо далі, паводле стэнаграмы.

Пас. Кордовскі (Вызваленьне) кажа, што паліцыя, якая толькі ўводзіць анархію ў краі, ня можа выклікаць даверыя. Чаго варта гэтая паліцыя, яна паказала ў часе нападу на ваяводу ў цягніку. Паліцыя не перастае зьдзекавацца над мяйсцовым насяленьнем і робіць рэчы, нячуваныя нават у сярэднявеччы.

Не жадаючы, аднак жа, „утрудняць" міністру санацыі „Крэсаў", „Вызваленьне" ня будзе галасаваць проці бюджэту (на гэтую „сярэднявечную" паліцыю!!) і... — устрымаецца ад галасаваньня (ўмые, як Пілат, рукі).

Міністэрства асьветы і рэлігіяў.

Дакладчык **пас. Рымар** (эндэк) кажа, што камісія дадала да таго, што прасіў міністар, яшчэ 668.000 злотых—на дапамогу Варшаўскай опэры і на „шклярню" ў батанічным садзе ў Кракаве.

Пас. Новіцкі (Вызваленьне) закідае міністру Міклашэвскаму, што ён выдаў вядомы цыркуляр, каб зачыняць, дзеля эканоміі (!), школы і за тое, што ганяе, як сабак, вучыцялёў з мейсца на мейсца. З аднэй Варшавы пераведзены ў правінцыю больш 200 вучыцялёў. Міністар кажа зачыняць **народныя** школы, але падтрымлівае **сярэднія** школы для багатых. У міністра няма праграмы, дык ён і ня робіць і ня ведае нічога, бо за яго робіць усё яго віцэ-міністар. За гэта клюб прапануе—у знак недаверыя—зьняць з бюджэту 100 злотых.

Пас. Смоліковскі (PPS) кажа, што яго клюб адносіўся сьпярша да мін. Міклашэвскага з сымпатыяй за яго прошласьць (?) і асабістыя „zalety" (вельмі цікава,—якія?), але міністар расчараваў ачарованых яго асобай пэпээсаўцаў. Мін. Міклашэвскі ня робіць нічога, каб вывясьці 50 проц. бязграматных у Польшчы, дзе трэба яшчэ выбудаваць 80.000 школьных будынкаў. Міністар асьветы, наадварот, рэдукуе асьвету ў краі.

Аратар закідае міністру і тое, што ён разам з прэм. Грабскім тайна ад Сойму вядуць перагаворы з Рымскім папай аб так-званым „конкордаце", гэта знача—дагаворы з рымскай курыяй аб арганізацыі і правох р.-каталіцкай царквы ў Польшчы. Міністар дагэтуль ня ўвёў у жыцьцё так званых „тугуттаўскіх законаў" аб школе для меншасьцяў. Дзеля ўсяго гэтага PPS з жалем павінны адмовіць даверыя асабіста сымпатычнаму ім талентнаму міністру.

Адмаўляе крэдытаў міністру на знак недаверыя і **п. Выгодзкі** (жыдоўскае кола).

Пас. Хруцкі (украінец) сьцьвярджае, што мінуў ужо час, у які Польшча ўрачыста прыракла Лізе Народаў адчыніць украінскі ўнівэрсытэт, але ў бюджэце штось і цяпер яшчэ няма на гэта крэдытаў. Мінуў ужо час і ўвядзеньня ў жыцьцё „Тугуттаўскіх законаў", але і аб іх мы ведаем толькі тое, што на іх плююць урадоўцы п. міністра. Гэта прымушае клюб да выражэньня недаверыя міністру.

Пас. Утта (немец) закідае міністру няпрыхільнасьць да справы нямецкай школы і лютаранскае царквы ў Польшчы, якая дагэтуль у Польшчы зусім не ўрэгулявана праўна. Даходзіць гэтае бязладзьдзе да таго, што шлюбы ў кірхах ня лічацца законнымі. І нават быў выпадак, калі магамэтанскі мулла прызнаў няважным — на падставе Карану — шлюб, дадзены ў кірсе.

Пасьля раду дробных бюджэтаў мін. пошт і тэлеграфаў і мін. працы, гарачыя спрэчкі выклікае досьць вялікі дадатак на „міністэрства асадніцтва" (т. зв. „ministerstwo reform rolnych"), на гэтае міністэрства ўрад просіць 3 з паловай мільёнаў злотых — на адшкадаваньне „ануляваных" (?) асаднікаў і зваротныя „dotacje" ў 7 міл. зл. Рольнаму банку, ды 1 міл.— гмінным касам у Кангрэсоўцы (ў Варшаўшчыне). З абурэньнем адкідае гэтыя крэдыты ад імя беларускага клюбу **пас. Тарашкевіч**. Яго прамова дадзена ўжо намі, паводле стэнаграмы.

Пас. Кавальчук (пястов.) мае адвагу сказаць, што „ніводны ўрад не ігнараваў так зямельную рэформу, як урад Грабскага".

Галасаваньне над дадатковым бюджэтам (II чытаньне).

1. Прапазіцыя ўкраінцаў аб скасаваньні 402.560 зл. з бюджэту мін. загр. спраў—адкінута 134 галасамі польскай лявіцы проці 121 галасу эндэкаў і нацыянальных меншасьцяў.

2. Прапазіцыя „Wyzwolenia" аб зьняцьці 100 зл. ваеннага міністэрства адкінута „польскім Соймам проці меншасьцяў і „Вызваленьня".

3. Прапазіцыя укр. Казубскага адкінуць увесь бюдж. мін. ўнутр. спраў адкінута.

4. Бюджэт мін. справядлівасьці прыняты ў лічбах камісіі.

5. Прапазіцыя п. Станьчыка аб зьняцьці 1 зл. з крэдыту мін. прамысл. і гандлю адкінута.

6. Бюджэт мін. земляробства прыняты ў лічбах камісіі.

7. Да бюджэту мін. асьветы і рэлігіяў прынята прапазіцыя зьняць 100 злотых з крэдытаў цэнтральных установаў—145 галасамі польскай лявіцы і нацыянальных меншасьцяў — проці 132 галасоў правіцы і „пяста".

Гэткім чынам, п. Міклашэўскаму было выражана і падчыркнута яўнае недаверые,—бо рэзультаты галасаваньня былі спатканыя гучнымі крыкамі „брава" і воплескамі на ўсей лявіцы, з якой раздаліся галасы: „Дык цяпер сказана **ўжо ясна**: у адстаўку"!..

Цікава адзначыць, што на ўсіх гэтых галасаваньнях дэманстрацыйна былі адсутнымі паслы клюбу „хрысьціянскіх абшарнікаў"—„дубадэкі", якія гневаюцца на ўрад за тое, што ён ігнаруе іх дамаганьні.

Гэткім чынам, увесь дадаткавы бюджэт на 1924 г. прыняты.

Палітычны агляд.

У Польшчы.

„Вынятковыя паўнамоцтвы" для ўраду.

Урад Грабскага быццам ня мае прасіць у Сойму далейшага працягу вынятковых паўнамоцтваў, якія канчаюцца на Новы Год. Але — замест гэтых паўнамоцтваў—пераважна ў галіне фінансава-эканамічнай, урад будзе дамагацца ад Сойму паўнамоцтваў у галіне „адміністрацыйнай"—дзеля ўпарадкаваньня „stanu bezpieczeństwa" — на „Крэсах"...

Паўнамоцтваў для п. прэм. Грабскага больш ня трэба. Але трэба паўнамоцтваў ужо для п. віцэ-прэм'ера Тугутта...

„Вынятковыя паўнамоцтвы" для ўраду „ў галіне адміністрацыйнай"—гэта-ж і ёсьць „вынятковы стан", якога ўрад, а перад усім в.-пр. Тугутт, так ня хоча...

Выдача паслоў.

Соймавая камісія пастанавіла запрапанаваць Сойму выдаць суду паслоў: камуніста Ланьцуцкага і украінцаў: Васыньчука Паўла, Сярг. Казіцкага, Чучмая і кс. Ількова.

Арышт „камсамольцаў".

9.XI ў Варшаве арыштаваны яшчэ 40 „камсамольцаў".

Польшча і ССРР

„Сегодня" піша, што па трэбаваньню ўраду ССРР польскі ўрад выдаў радавай уладзе нейкую Зайцаву, жонку сэкратара ўкраінскага камітэту, арыштаваную за шпіёнства ў пятлюраўскай украінскай місіі ў Варшаве.

Шпіёнская арганізацыя.

Польскія газэты паведамляюць, што ў Варшаве паліцыя выкрыла шырока разгалінёную шпіёнскую арганізацыю камуністаў, якая ахоплівала цэлы рад мест па-за Варшавай.

Сьмяротныя прысуды.

9.XII ў Роўным даразны суд засудзіў на расстрэл бандыта Усьцімчука, забіўшага 2 купцоў-жыдоў.

У Глыбокім таго-ж дня даразны суд засудзіў на расстрэл Цурокава за забойства і аграбленьне Сьвердлова ў часе пераходу яго праз граніцу.

Напады і арышты.

10.XII ў в. Ходы, Стаўпецк. пав., паліцыя арыштавала 2 узброеных бандытаў, якія прымалі ўчасьце ў адным з нападаў у Наваградзкім ваяводзтве.

У той-жа дзень у в. Любень, Стаўпецк. пав., арыштавана яшчэ адна „асоба пад падазрэньнем у ўчасьці ў апошніх бандыцкіх нападах на Крэсах" (!—колькі такіх „асобаў" у нашай многапакутнай Беларусі!).

9.XII ўначы 3 узброеныя бандыты напалі на вучыцельку народнай школы, якая ехала са станцыі Каміньскай, Лодзкага ваяв. Бандыты двойчы стрэлілі ў вучыцельку і абрабавалі на 40 злотых. Пасьля, загадаўшы ёй стаяць на шляху да раніцы, ўцяклі

Здаецца, такога выпадку на „Крэсах" яшчэ ня было... („Rob.").

Выбары ў Клюбе „Вызваленьне".

Віцэ-старшынямі Клюбу „Вызваленьне" выбраны, пасьля доўгіх спрэчак, п. п. Путэк, Валерон, Домбскі і Косьцялковскі.

Угодкі прэм'ерства п. Грабскага.

19.XII скончыцца год, як п. Грабскі зрабіўся прэм'ерам у Польшчы. П. Прэм'ер мае прыняць у гэты дзень журналістаў, якім прадставіць „dorobek" працы ўраду за гэты год.

Заграніцай.

Справа „гарантыяў" у Радзе Лігі Народаў.

Газэты пішуць, што ў Рыме ў часе сэсіі Рады Лігі адбываліся в. важныя перагаворы паміж правадырамі эўрапэйскіх дзяржаў — аб стварэньні дагавору аб узаемнай гарантыі паміж 3—4 дзяржавамі, які-б замяніў няўдаўшыся ў Жэневе „пратакол". Быццам Рада Лігі прызнала, што Польшча, Румынія, Чэхаславакія і інш. дзяржавы Эўропы вымагаюць зусім выразных і больш рэальных гарантыяў...

Страх пераможцаў перад Нямеччынай і ССРР расьце...

Урадавы крызіс у Эстоніі.

У сувязі з камуністычным замахам у Эстоніі, выбухнуў урадовы крызіс. Сучасны габінэт падаўся ў адстаўку, жадаючы стварыць для ўраду шырэйшую парляманцкую базу (апору). Цяпер у Рэвелі адбываюцца паседжаньні прадстаўнікоў усіх клюбаў—пад старшынствам Тэнісона — у справе гэтай урадавай коаліцыі, да якой імкнуцца ўсе партыі.

Ці саюз проці ССРР?

Эстонскі ўрад афіцыяльна пярэчыць вестцы, пушчанай з Гэльсінгфорсу (Фінляндыя), быццам Эстонія, Літва і Латвія маюць зрабіць Саюз дзеля мілітарнага аб'яднаньня проці небясьпекі з боку С. С. Р. Р.

Прамова Каменева і Рыкава.

Каменев заявіў у праграмнай прамове, што ўрад ССРР будзе і далей вясьці палітыку міру, не паддаючыся ніякай правакацыі і не адхіляючыся ад галоўнага шляху ў той ці іншы блудны тупік, які падсоўваюць яму яго ворагі... ССРР будзе спакойна і ўверана разьвіваць свае сілы, ведаючы, што ніхто на яго замахнуцца не пасьмее.

На сходзе студэнтаў закаўкаскага землячаства старшыня рады нар. каміс., Рыков, заявіў у сваей прамове, паміж іншым, што ўвесь сьвет бачыць і прызнае заслугі радавай улады ў дзеле вызваленьня паняволеных народаў Усходу. Палітыка Радаў здабыла сабе найшырэйшыя сымпатыі сотняў мільёнаў гэтых паняволеных народаў, і гэтыя сымпатыі з кожным месяцам растуць... Але, разам з тым, растуць і гнеў і антыпатыі гэтых народаў да імпэрыялістаў, расьце і нездаваленьне ўрадаў імпэрыялістычных дзяржаў радавай уладай.

Як піша „Сегодня", Каменев у сваей прамове востра крытыкаваў новы англійскі габінэт, закідаючы кансэрватарам фальшы і бесчалавечнасьць...

Англійская буржуазія, казаў ён, баючыся новага чыну радавай дзяржавы, робіць усе высілкі, каб задушыць усялякую самастойнасьць усходніх гаспадарстваў, блізкіх да ССРР. Але гэткая палітыка кансэрватараў толькі ўзмоцніць глыбокае спачуцьцё да радавай улады і да комінтэрну з боку ўсіх народаў, якія бачаць у маскоўскіх бальшавікох адзіных правадыроў свайго адраджэньня.

Падача пасольскіх грамат.

12/XII Пасол ССРР Красін аддаў на ўрачыстай аўдыэнцыі (прыеме) прэзыдэнту Франц. Рэспублікі свае пасольскія паўнамоцтвы. Пры гэтым радавы пасол сказаў прамову, у якой заявіў, што яго мэтай будзе ўзмацненьне шчырапрыязных адносінаў паміж народамі Расеі і Францыі. Прэзыдэнт Думэрг адказаў прамовай, у якой перад усім

падчыркнуў, што падставай гэтых добрых адносінаў павінен быць перад усім прынцып узаемнага няўмешываньня у ўнутраныя справы абодвух Краёў... Бо-толькі ў атмосфэры ўзаемнай пашаны і даверыя могуць разьвівацца карысныя эканамічныя адносіны паміж абодвума краямі.

Студэнцкія разрухі ў Белградзе.

Рэакцыйны ўрад Пашыча хутка выклікаў пратэст з боку найшляхотнейшай часткі грамадзянства—яго перадавой моладзі. — Пратэст харвацкага студэнцтва перакінуўся і да Белграду, дзе таксама адбыліся запраўдныя баталіі паміж студэнтамі і коаліцыяй. Студэнты зачынілі барыкадамі ўсе ўваходы да ўніверсытэту, ня пускаючы ў яго паліцыю... Але пасьля запраўднага штурму паліцыя прарвалася скрозь барыкады і арыштавала рад студэнтаў... Калі апошніх вялі ў турму, насяленьне места вяло сябе пагражаюча, адносна паліцыі,—было нават некалькі спробаў адбіць арыштаваных.

Рэвалюцыя ў Албаніі.

У Албаніі сяляне, нездаволеныя крыўднай зямельнай рэформай, падняді паўстаньне, якое ператварылася ў запраўдную рэвалюцыю.

Арышт б. імпэратрыцы ў Вэнгрыі.

У Будапэшце (сталіца Вэнгрыі) арыштавана б. імпэратрыца Зіта, якая прыехала з фальшывым пашпартам у Вэнгрыю, каб стануць на чале манархічнага замаху на істнуючы лад.

Яе сын, Оттон, меўся аб'явіць сябе каралём. У манархічную змову ўблутаны вядомыя палітычныя дзеячы.

У Нямеччыне.

У „Сегодня" пішуць з Бэрліну, быццам в. магчыма, што прапазіцыя стварыць новы ўрад будзе зроблена Марксу.

Нямецкія газэты пішуць, што значны ўплыў на стварэньне новага ўраду будуць мець выбары ў прускі сойм, дзе сац.-дэмакраты страцілі 24 мандаты, а нацыяналісты здабылі аж 33 новыя...

Газэта „Zeit" падлічыла, што „буржуазны блёк" можа мець большасьць 271 галасоў (?), тады апазіцыя складалася-бы з камуністаў, нацыянал-сацыялістаў" (фашыстаў-гітлераўцаў) у ліку 59 паслоў — і сац.-дэмакратаў — у ліку 153 паслоў; — усяго 212 галасоў.

Рашаючай групай былі-б тады людоўцы штрэзэмана (які і высоўваецца на прэм'ера пры гэтай камбінацыі). Дэмакраты, якія ігралі гэтую рашаючую роль у папярэднім парляманце, ды тую-ж роль пры „вялікай коаліцыі" цэнтра-леву, пры цэнтра-правай большасьці зусім страцяць сваё значэньне.

Цэнтральны статыстычны ўрад, які падлічаў рэзультаты выбараў, сцьвярдзіў, што агульную лічбу паслоў трэба павялічыць яшчэ на 4 дэпутатаў. Трэба ведаць, што, паводле нямецкага выбарнага закону, кожныя 60,000 галасоў даюць 1 пасла, дык лічба іх наперад не прадбачана, як сталая, але залежыць аб лічбы галасаваўшых грамадзян.

Гэткім чынам, усяго паслоў у Рэйхстагу будзе **493**.

Цікава, што 13 кандыдацкіх сьпіскаў прапалі зусім, не атрымаўшы аніводнага мандату, хаця яны ўсе разам сабралі 600,000 галасоў, г. зн. — аж на 10 паслоў!...

Пагляды англійскай і амэрыканскай прэсы.

Англійскія і амэрыканскія газэты вельмі здаволены вынікам выбараў у Нямеччыне, якія перад усім сцьвярдзілі, што нямецкі народ, у галоўнай сваей масе, адрокся ад манархіі, перамог рэакцыйны мілітарызм у краі і імкнецца да палітыкі міра.

Гэйніш ізноў прэзыдэнтам Аўстрыі.

9.XII аўстрыяцкае Саюзнае Сабраньне — галасамі хрысьціянскай дэмакратыі і „ўсе немцаў" — выбрала ізноў прэзыдэнтам Аўстрыйскай Рэспублікі Міхала Гэйніша.

Новы Прэзыдэнт Швайцаркай Рэспублікі.

Прэзыдэнтам Швайцарскай Рэспублікі выбраны сябра Саюзнай Рады п. Муса.

Мусоліні гатовы адыйсьці.

Мусоліні заявіў у Сойме ў сваёй прамове, што калі б кароль сказаў яму — прэм'еру, што ён „можа адыйсьці", дык ён, ня думаючы нават, зараз бы ўступіў мейсца другому...

Дагэтуль, здаецца, фашысты і сам Мусоліні пагражалі выгнаць караля, калі-б ён ня прызнаў фашыстаў...

Расстрэл суданскіх афіцэраў.

Англійцы прадаўжаюць тэрор у Судане. Толькі што расстраляны яшчэ тры ягіпецкія афіцэры ў Судане.

Чацьвёрты засуджаны на 15 гадоў турмы.

Трывога Японіі.

Амэрыканскі флёт вясной мае зрабіць вялікія маневры ля берагоў Аўстраліі—у Спакойным Акіяне—разам з аўстралійскім флётам.

Гэта вестка выклікала вялікую трывогу ў Японіі, якая бачыць у гэтых маневрах падгатоўку Амэрыкі да хуткай вайны з Японіяй, — у якой Аўстралія мае быць саюзьніцай Амэрыкі...

„Разбраеньне" і „пацыфікацыя" сьвету растуць...

Замест сьвяточных візытау.

Замест сьвяточных візытаў—гэнага старога перажытку, складайце ахвяры на Беларускі Прытулак у Вільні!

Імёны асобаў, якія зложаць з гэтай мэтай ахвяру ў Рэдакцыі нашае газэты, ці пакажуць квіт кіраўніцтва Прытулку, будуць надрукаваны ў „Сялянскай Праўдзе" ў аддзеле „Замест сьвяточных візытаў".

Аб чым пішуць.

Голас з-за кардону.

Спрэчка аб Вільню і зьвязаная з ёй справа беларуска-літоўскіх адносінаў адбілася гулкім эхам у Менску. Да нас дайшла выразка стацьці на гэту тэму з газэты „Сав. Беларусь" з 28 лістапада, дзе, паміж іншым, чытаем:

> У сваёй спрэчцы і польскія і літоўскія буржуазныя палітыкі забываюцца аб факце, які можа аказацца (і напэўна акажацца) рашаючым у вызначэньні далейшай долі Вільні і Віленшчыны. Тая **Віленшчына**, якая цяпер знаходзіцца ў межах Польшчы — **край беларускі**, заселены беларускімі працоўнымі масамі, з невялікаю дамешкаю іншых нацыянальнасьцяў (жыдоў, палякаў, літоўцаў і інш.). Гэтага факту не сфальшуе ніякая белапанская статыстыка, з якою цяпер у Эўропе паважныя навуковыя ўстановы ня лічацца (прыклад: нядаўная ангельская карта). Пакуль беларускія сялянскія масы заставаліся пасыўнымі, датуль польская і літоўская буржуазія маглі весьці сябе так, як-бы гэтых масаў зусім ня было. Цяпер-жа становішча зьмяняецца.
>
> Дзякуючы цэламу раду прычынаў, заходнябеларускае сялянства абуджаецца да палітычнае актыўнасьці.

Гэта, па думцы „Сав. Бел.", і ёсьць той новы факт, з якім прыходзіцца вельмі паважна лічыцца. Газэта прыводзе адрывак з перадавіцы „Przegl. Wil." — органу віленскіх краёўцаў, што стаяць на груньце дзяржаўнага аб'яднаньня Беларусі і Літвы, у якім гаварылася:

> „Калі яшчэ год назад галоўнае месца ў нашых балячках займала польска-літоўская спрэчка, у сучасны момант на першы плян высоўваецца беларускае пытаньне. Яго напружаньне вельмі ўзмаглося і пад уплывам бязумоўных нацыянальных дасягненьняў у межах Савецкае Беларусі імкненьні і трэбаваньні таксама і па гэты бок граніцы няпрыметна ад абароны перайшлі да наступу. Нязьмерна характэрным у гэтым сэнсе ёсьць усё болей часты ўспамін у беларускім друку аб Вільні, як аб сталіцы Заходняй Беларусі.
>
> Дла нас гэта не зьяўляецца неспадзеўкаю. Яшчэ ў лютым г. г. ў артыкуле „Беларусь і Літва" мы прадбачылі разьвіцьцё палітычнага становішча якраз у гэтым кірунку. Мы пісалі тады: „Калі дагэтуль пазіцыя Літвы была значна мацнейшаю..., дык у далейшым хто ведае, ці пункт цяжкасьці не перасунецца да Менску. Дзеля свае адзіноты Літва асуджана на пасыўнасьць і чаканьне, тагды як Беларусь, сфэдэраваная з усею і вялізнаю Расеяй, у меру разьвіцьця нацыянальнае і палітычнае сьвядомасьці народных масаў, будзе зьяўляецца дынамічнаю сілаю і ў адпаведны момант папрабуе захапіць ініцыятыву.
>
> Успомненая зьмена сілаў настала нават раней, чым мы тагды думалі. Няўдача Літвы ў Віленскай справе перад Лігаю Народаў перасоўвае літоўскае імкненьне да свае даўнейшае сталіцы з рэальнае палітыкі да рамантычных лятуценьняў, тады як плянавая і вытрыманая палітыка Саветаў дае беларускім імкненьням выразныя формы, якія ўсё болей і болей высьсняюцца.
>
> Справа Вільні заблутваецца".

Ад сябе „Сав. Бел." дадае:

> Газэтка перасьцерагае Варшаву і Коўну ад недаацэнкі гэтага стыхійнага размаху народных масаў, вынік якога цяжка нават прадбачыць. Наглядаючы абвастрэньне спрэчак і спрэчнасьцяў, газэтка заяўляе, што на ажыцьцяўленьне думкі аб адзінстве цяпер разьлічаць цяжка, што яно можа быць і адбудзецца, але на зусім новых падставах.
>
> Ну, а мы ў гэтым пэўны.

Мы свой пагляд на гэтую справу ўжо высказалі.

А — віч.

ХРОНІКА.

У Таварыстве Беларускае Школы. У нядзелю, 14 сьнежня, адбыўся паўторны агульны сход сяброў Т-ва Беларускае Школы, важны пры ўсякай лічбе прысутных. Сабралося звыш 80 сяброў з правам рашаючага голасу.

Пасьля справаздачы Бел. Цантр. Школьнае Рады аб дзейнасьці яе за мінулы год, а так-жа пасьля дакладу Надзорчае Рады, старшыня Б.Ц.Ш.Р., кс. Станкевіч, расказаў сабраным аб выніках гутаркі дэлегацыі Т-ва з п. міністрам Тугуттам.

Пасьля аднагалоснага прыняцьця дакладаў Б.Ц.Ш. Рады і Надзорчае Рады сход прыступіў да выбару новага складу кіраўнічых органаў Т-ва. Выбары далі гэткія вынікі.

У Бел. Цантр. Шк. Раду ўвайшлі: 1) кс. Станкевіч, 2) Тарашкевіч, 3) Рак-Міхайлоўскі, 4) Астроўскі, 5) Рагуля, 6) Мятла, 7) Манкевіч, 8) Кепэль, 9) Кароль, 10) Шнаркевіч, 11) Пяткевіч, 12) Савіцкі. Кандыдаты: 1) Сакалова, 2) Галяк, 3) Гаўрылік, 4) Сіняўскі.

У Надзорчую Раду выбраны: 1) Язэп Гапановіч, 2) Ф. Ярэміч, 3) Ў. Самойла, 4) Э. Будзька, 5) Лукашэвіч, 6) Касатая, 7) Шандроха, 8) Марцінчык, 9) Трэпка, 10) Зянюк. Кандыдаты: 1) Стэцкевіч, 2) Крук.

У панядзелак, 15 сьнежня, адбыліся арганізацыйныя сходы нававыбраных установаў дзеля выбару прэзыдыумаў.

У прэзыдыум Бел. Цантр. Шк. Рады выбраны: старшыня—дэпутат Тарашкевіч; віцэ-старшыні: дэп. кс. Станкевіч і дэп. Рак-Міхайлоўскі; скарбнік—Манкевіч, заступнікам яго—Астроўскі; сэкратар—Шнаркевіч, заступнік яго—Савіцкі.

Старшынёй Надзорчае Рады выбраны А. Трэпка, сэкратаром—Лукашэвіч. Выбары другіх сяброў прэзыдыуму адложаны.

Дэлегацыя Цэнтр. Бел. Школьнае Рады, зложаная з грам. кс. А. Станкевіча, дырэктара гімназіі Р. Астроўскага і грам. Я. Гапановіча з учасьцем пасла Ярэміча даведалася ў нядзелю, 14 сьнежня, да п. міністра Тугутта і вяла з ім гутарку ў школьных справах. Вынікі гутаркі дужа сумныя: урад наагул стаіць на тым становішчы, што трэба адкрываць школы двуязычныя (польска-беларуская) і на гэтым маніцца абаперці ўсю сваю школьную палітыку. Дзеля гэтага будзе створана ў Быдгошчы ці ў Кракаве вучыцельская сэмінарыя на 60 асоб, якая будзе падгатаўляць вучыцялёў для польска-беларускіх школ. Гэткіх школ урад праектуе адчыніць на будучую восень 45—50. Аб чыста беларускіх школах урад ня думае....

Адведзіны п. Тугутта ў беларускіх установах. Міністар Тугутт у панядзелак паміж 12 і 1 гадз. прыяжджаў у Віленскую Беларускую Гімназію. З міністрам быў віленскі куратар Гонсёровскі і вышэйшыя ўрадоўцы куратарыуму. П. Тугутта спаткалі дырэктар гімназіі, п. Астроўскі, і старшыня бацькаўскага камітэту, п. Кепэль, кароткімі прамовамі, адзначаючы цяжкае палажэньне гімназіі, байкатаванай польскім урадам, і ўсе крыўды, дазнаваныя вучнямі гімназіі з прычыны пазбаўленьня апошняе права публічнасьці. П. Тугутт радзіў быць цярплівымі і ждаць паляпшэньня...

Міністар быў прысутны на лекцыях у II (на прыродзе) і VIII клясе (на польскай мове).

Гожа адзначыць, што куратар пры гэтай нагодзе першы раз быў у Беларускай Гімназіі...

З гімназіі госьці пайшлі ў музэй ім. Ів. Луцкевіча ў Базыльянскіх мурох, дзе іх сустрэлі і давалі аб'ясьненьні старшыня і сябры ўраду Беларускага Навуковага Т-ва.

„Амністыя" Косьцевічу. Адзін „из стаи славных" супрацоўнікаў Аляксюка, цяперашні „дзеяч" валэйшаўскае шулерні, Макар Косьцевіч, уславіўся ня толькі сваім палітычным бандытызмам, але і чыста крымінальнымі „дзеяньнямі": ён украў даверяныя яму грошы „Kasy Chorych", у якой служыў, за што і быў арыштаваны і выдалены са службы.

Справа гэтая сталася вядомай ня толькі ў-ва ўсей Заходняй Беларусі, але і ў Варшаве: у міністэрстве і ў Сэнаце. Справа ў тым, што Косьцевіч, дзякуючы „несьвядомасьці" радашкоўскае школьнае рады, быў прыняты ею на становішча вучыцеля беларускае гімназіі ў Радашкавічах. Вось-жа, калі яго кандыдатура была прадстаўлена дзеля зацьверджаньня віленскаму куратару, п. Гонсёровскаму, той з абурэньнем адкінуў яе, бо-ж немагчыма аддаваць узгадаваньне моладзі ў рукі звычайнага крыміналіста.

Але гэтым справа ня скончылася. Адзін „сэрдабольны" сэнатар у сьвятой наіўнасьці зьвярнуўся да міністра асьветы з просьбай даць Косьцевічу „амністыю" і пазволіць яму быць вучыцелем гімназіі. П. міністар, аднак, на падставе інфармацыі п. Гонсёровскага, рашуча адкінуў просьбу. Мала таго: аб ёй голасна пачалі гаварыць у-ва ўсім Сэнаце, і эндэкі выкарысталі гэты неаглядны паступак сэнатара, каб паганіць беларускае вучыцельства наагул.

Прайшоў год. Відаць, пагляды ўраду на маральнасьць за гэты час так рэзка зьмяніліся, што цяпер—пасьля „работы" ў Валэйшы — Косьцевічу далі „амністыю" бяз ніякае просьбы. Яго не толькі прыняў міністар Тугут, як прадстаўніка валэйшаўскага „грамадзянства", але і запрасіў на банкет, на якім Косьцевіч сядзеў за адным сталом з найвышэйшымі польскімі ўрадоўцамі, а ў тым ліку і... з выгнаўшым яго са службы, як зладзея, панам куратарам Гонсёровскім!...

Як відаць, „амністыя" Косьцевічу дадзена

поўная! Ці не найважнейшае гэта здарэньне з бытнасьці ў Вільні п. Тугутта?

Прадстаўнікі шулерні ў „Крэсавай Радзе“. Валэйшаўскі „Грам. Голас“ піша, што п. Тугутт заявіў п. п. Косьцевічу і Шышкову, што запросіць ад „валэйшаўскае“ партыі прадстаўніка ў „Крэсавую Раду“, бо... запрошаны ім пасол Ярэміч адмовіўся.

Мы зьвярнуліся ў гэтай справе да самога п. Ярэміча, каторы заявіў нам, што яго, запраўды, запрасіў п. Тугут у „Крэсавую Раду“, як прадстаўніка беларусаў, але ён яшчэ свайго адказу ня даў. Значыць, або „Грамадзкі Голас“ піша няпраўду, або—няпраўду сказаў п. Тугутт...

Новы замах на цягнік. 12/XII між станцыямі Горадня-Друскенікі сторож заўважыў, што на чыгункавым масьце адкручана вельмі важная гайка, адсутнасьць якой магла выклікаць катастрофу.

Арышт шпіёнскай арганізацыі ў Вільні. „Dz. Wil.“ паведамляе, што ў Вільні паліцыя выкрыла групу тарговых агентаў жыдоў, якая быццам мела мэтай шпіёнства на карысьць бальшавікоў. Цэнтрам арганізацыі быў Гданск. Арыштаваны 5 агентаў з кіраўніком „Закордоту“ з Менску. Паміж іншымі, арыштаваны вядомы купец Рубін з Радашкавіч.

Карэспандэнцыі.

Ізноў Староста з апэрэткі.

(З Сьвянцяншчыны).

Хвароба „палахлівасьці“ нашай крэсавай адміністрацыі перад абы-як узброенымі людзьмі, якая ня так даўно захапіла на Палесьсі „левага“ ваяводу Довнаровіча, як чуем, пачынае эпідэмічна пашырацца і захопліваць нат' цэнтрава-правых адміністратараў меншага калібру, і то даволі далёка рэзыдуючых ад мейсца першага яе паяўленьня. Як адносяцца жыхары краю да гэткіх „заразьліва“ хворых асоб, урад добра ведае і стараецца ў час прыбраць іх, каб не мазолілі людзкога вока і дарэшты не падрывалі аўтарытэту ўлады на „Крэсах“. Дзеля гэтага Довнаровічу далі адстаўку.

Пан прэм'ер Грабскі, каб выказаць пагляды ўраду ў гэткіх справах, у сваім экспозэ ў Сойме сказаў што: „Stosunki na Kresach są tego rodzaju, że gotowości do osobistego natychmiastowego odpierania siłą siły napastniczej, musimy wymagać od wszystkich czynników władzy, a tembardziej od osób, stojących na czele administracji“, а тым самым ад нас, як лёяльных грамадзян Рэчыпаспалітай, патрэбаваў выказываньня гэткіх, можа часамі і ўкрытых, выпадкаў „занядужаньня“.

Выпадкі гэткага „занядужаньня“ на „палахлівасьць“ здарыўся з нашым Старостай Сьвянцянскага павету, Забежовскім. Гэты адміністратар, які так „адважна“ кідае абвіненьні ў „палітычнай неблаганадзёжнасьці“ дзеля абяздоленьня і „ўпічтаженьня“ сваіх працаўнікаў — супрацаўнікоў за дамаганьне рэвізіі рахункаў сойміку, што, магчыма зачапіла-бы і асабіста пана Старосту, які „адважна“ праводзіць усялякімі падходамі зацьверджаньне сваіх, не заўсягды справядлівых і абапертых на законе „ввёскаў“ ды распараджэньняў у тутэйшым сойміку, — неяк не на сьмех занядужаў на „палахлівасьць“. Было гэта ў канцы верасьня чы пачатку кастрычніка, а гадзіне неяк 6 увечары, пасярод мястэчка ў Сьвянцянах. Калі „адважны“ пан Староста, як кажуць, „пятухом“ ішоў па вуліцы, накінуліся на яго нейкія людзі ў вайсковых вопратках і давай яго, па сьвянцянску кажучы, „морд-даваць“. Публіка, якая праходзіла міма, чуючы нядобрае, пачала хавацца ў блізкія вароты і ўкрадкам спаглядаць, як гэныя бандыты тукмосяць, аж ляяг і стон ідзе, сьвянцянскага „дыплямату“. Бедны пан Забежовскі, замест сьмела стануць у сваей абароне, бо хіба-ж быў узброены хоць рэвальвэрам, пачаў запраўды вельмі неадважна пішчэць, мэльдуючыся бандытам: „я староста, староста павету!“ Як-бы падзадораныя гэтым бандыты, як мага, трапалі сваю ахвяру, і толькі як у справу ўмяшаўся нейкі жыдок, што кінуўся ратаваць Старосту і рашуча пастаўіўся да бандытаў, дык яны толькі тады пусьцілі Старосту, а п. Забежовскій папёр да хаты.

Крыху пачакаўшы, бандыты скрыліся, а пан Староста, відаць, на сьмерць перапалоханы, замест зараз вызначыць пагоню, даволі доўга „апраўляўся“, і толькі каля 8 гадзіны зьявіліся першыя вайсковыя і паліцэйскія патрулі на мейсцы здарэньня. Зразумелая рэч, нікога з бандытаў не знайшлі. Кажуць, пан Стараста, сьпярша вінаваціў вайсковых. Улада вайсковая мястэчка, хочучы дайсьці праўды і знайсьці вінавайцу ды пакараць яго, сабрала ўсіх вайсковых у двор казарм і прасіла пана Забежовскага пафатыгавацца прыехаць ды апазнаць злачынцаў. Чакалі, чакалі, але той не зьявіўся. Абурыліся вайсковыя. Справа набрала гуку, і цяпер у павеце ходзіць гутарка, як „мордавалі“ сьвянцянскага старасту бандыты.

Заўсягды спрытныя памоцнікі Старасты: п. Монтвіл і „дактарок“ не заказалі гэтым разам моднае „дзенкчыннае набажэнства“ за „цудоўнае ацаленьне“ ні ў адным № „Życia Swięciańskiego“ мяйсцовай газэце „свой“ біяграф пан „Jarwicz“ не апісаў нападу на пана Забежовскага, а прэсе замяйсцовай аб гэтым трудна даведацца, бо большая частка сьведкаў здарэньня маўчыць, запужаная магчымасьцяй „адміністрацыйных узысканьняў“. Аднак, відаць, сумна на душы ў апошвія часы нашаму адміністратару, бо разумее, што выпадак „хваробы“ некалі адкрыецца, а забегі „лекара“ ўраду вядомы. Праўда і ён ня лыком шыты, будзе яшчэ і як выкручывацца.

Будзе, пэўне, праз розных „дактаркоў“ пісацца і „выясьненьне“, у каторым усё зьвядзецца да інтрыгі „врогіх элемэнтаў“; „салодка“ папросяць членаў Сойміку напісаць „аправерджэньне“ і просьбу аб „астаўленьні“ п. Забежовскага ў павеце, як вельмі патрэбнага. Але нам здаецца, што гэта яму паможа, як нябожчыку кадзідла, бо шмат хто, а перад усім вайсковыя, ня пойдуць ні на які кампраміс.

„Рэдактар“.

„Макам“ селі.

(В. Астроукі, Гарадзейскае гм., Нясьвіжскага пав.).

Ужо два гады, як нашы дзеткі „вучацца“ ў польскай школе, а карысьці з гэнае навукі няма, бо вучні не разумеюць вучыцялёў. Напрыклад, адзін вучань казаў: „Якая ж гэта школа? Мая мама мяне вучыла, што на небе ёсьць Бог, а ў школе кажуць, што не — бук, а я добра ведаю, што бук гэта — дрэва“.

Даведаўшыся, што ў гэтым годзе можна адчыняць беларускія школы, мы сабралі сход, сабралі з носа па грошу, паслалі ў мястэчка Мір, напісалі паперы і панясьлі да солтыса, Уладыслава Шукайлы на подпіс; але той, лічачы сябе паляком, падпісаць адмовіўся.

Тагды пайшлі да вучыцеля, п. Старовскага, шукаць рады; дык ён як усхопіцца, як закрычыць, што й прыступу пяма; бандытамі называе, вастрогам страшыць і ў канцы пацешыў, кажучы, што, „як вушэй сваіх, так ня ўбачыце сваей школы хамскай, беларускай“.

Дык мы і селі макам. **Тутэйшы.**

Школы няма, а штраф ёсьць!

(З Гарадзенскага павету)

У нумэры 19 „Сялянскай Праўды“ была надрукавана карэспандэнцыя аб тым, што з 2-га верасьня ў вёсцы Матылі бышая польска-беларуская школа ня істнуе, бо пад школу ніхто з сялян ня даў хаты. Цяпер школы няма, а штраф ёсьць. 5-га сьнежня г. г. атрымалі сяляне вёскі Матылі, лікам 33, „гасьцінец“ ад пана інспэктара па трыццаць злотых, а адзін 60 зл., за тое, што не запісаны дзеці ў школу. Ці не на паперы пана інспэктара істнуе Матыльская школа ад 2-га верасьня 1924 года? Мусі хто нат' і пэнсію вучыцельскую атрымлівае за вучэньне Матыльскіх дзяцей? Ці можа далучылі Матыльскіх дзетак да Бэрштанскай школы, каторая ад Матылёў знаходзіцца за дванцаць шэсьць вёрст? Пра гэта сялянам невядома, а штраф ад 18.XI 1924 года ёсьць: паведамілі!

Рэшчык.

За зайца — у морду і пратакол.

(З Пружанскага пав.).

Маладыя Леашоўскія хлапцы вязьлі ванну ў м. Блудзень. Дарога праходзіць праз зямлю абшарніка Мартынцава, таго самага, каторы жджэць паншчыны. І вось здарылося, што сабака аднаго з хлапцоў злавіў зайца на панскім полі.

Даведаўшыся пра гэта, абшарнік Мартынец пасьпяшыў паведаміць Блудзенскі пастарунак аб здарэньні.

Здаўшы ванну, хлопцы варочаліся дамоў, а „вінаваты“, даведаўшыся, што яго шукаюць, паганяў каня, як толькі мог.

Паліцыянт сеў на другую падводу і пачалася гонка, у каторай пераможцай аказаўся паліцыянт.

Злавіўшы дрыжэўшага ад страху хлапца, пачаў біць: біў, пакуль ня збрыдла гэтая работа, а кончыўшы „работу“, павёў на пастарунак, дзе спісалі пратакол, — ведама толькі не аб біцьці!

Асавецкі.

Не пашэньціла і войту!

(З Пружанскага пав.).

Пан Ковальскі, войт Селецкае гм., за апошнія два гады страшна разбагацеў, выстраіў: хату, клуню, хлеў, толькі не накрыў, — як здарылася няшчасьце.

Адна жанчына з вёскі Чарнічнага атрымлівала ад брата з Амэрыкі даляры, каторыя былі адрасаваны на яе прозьвішча па першаму мужу.

Калі яна паняслa павестку на подпіс, дык войт падняў галаву (—спаў, палажыўшы галаву на стол!), узяў павестку, прачытаў і сказаў, што не падпіша, і сколькі ні прасіла жанчына, войт адказваў маўчанкай.

Шукаючы рады, пайшла да жыда, у каторага хаце месьціцца пошта, і просіць пахлапатаць; дык той згадзіўся і праз дзьве мінуты павестка была падпісана, толькі за падпісаньне войт узяў 8 даляраў і выдаў расьпіску, што даляры атрымаў.

Жанчына аказалася ня дурная: падала скаргу ў Староства, і на другі дзень пана войта вызвалі ў староства — на „badanie“. На яго няшчасьце, з ім ужо другі такі выпадак, і можна спадзявацца, што суха не пяройдзе! **А — кі.**

Культурнае жыцьцё у Радавай Беларусі.

Інбелкульт.

Мы тут, здалёк, цешымся, што ў Менску істнуе Інстытут Беларускае Культуры — паважная навуковая ўстанова, якая нават цяпер мае быць ператворана ў Беларускую Акадэмію Навук. Аднак, ня ўсё тамака гэтак гладка, як нам выдаецца: ці то „партыйніцтва“, якое аддае кіраўніцтва нават часта навуковымі ўстановамі, выключна, партыйным камуністам, ці якая іншая тутака ўбілася хвароба, — адно толькі выходзе, што ўстанова, якая павінна быць цэнтрам ўсяго беларускага культурнага жыцьця, прадстаўляецца як-быццам мёртвай, пазбаўленай жывога духа!

Вось, што піша аб Інбелкульце д-р І. Цьвікевіч у „Сав. Бел.“:

„Сярод беларусаў трымаецца да гэтага часу страшна шкодны для іх-жа самых погляд, што беларуская культурная справа—гэта рэч надзвычайна далікатная, да таго далікатная, што аб хібах яе можна гаварыць шэптам і то ў вельмі далікатным тоне.

„Было-б гэта зразумела, калі-б беларуская культура была нечым спарахнелым ад уплыву тысячагодзьдзяў, накшталт нейкай эгіпецкай муміі, да якой нельга дакрануцца, бо рассыпецца ў пыл. А то ж, сама моладасьць, сама сьвежасьць! Такая жыцьцёвая і рухавая, што чуваць, як гарачая кроў шуміць у моцных жылах. Спрабуем жа хоць час ад часу голасна гаварыць аб тым, што блага ў нас.

„Інбелкульт. Гэта ня склеп, дзе схованы струхнеўшыя муміі, а жывая інстытуцыя з жывымі людзьмі. Усё ж такі, нават нам, сябром гэтай інстытуцыі, часамі здаецца, быццам мы замураваны, адарваны, адрэзаны ад жыцьця.

„Чаму? ў чым справа?!

„Ну, няхай раней! Ня было грошай для арганізацыі працы, ня было памяшчэньня для сходаў, сама ўстанова была нейкім нявыразным дадаткам да Наркамасьветы і г. д. Цяпер Інбелкульт—дзяржаўная ўстанова, грошы асыгнованы, зроблены крокі, каб даць вялізны будынак у тры паверхі і ўсё іншае, а арганізацыйнай, дзейнай з кожным днём (падкрэсьліваем: днём!, бо ў даны момант кожны дзень ёсьць цэлы пэрыяд) пашыраючайся і паглыбляючайся працы яшчэ няма.

„Ня будзем па пунктах разглядаць, проста бяром на выбар адзін прыклад.

„У Менску дый па ўсіх буйнейшых гарадох Беларусі расьце справа выданьня газэт, часопісяў і кніг. Амаль што кожная ўстанова мае сваю часопісь або свае друкаваныя справаздачы. На гэтых днях нам давялося атрымаць беларускую газэту спытак, надрукованую ў працягу аднэй ночы. Дзе-б вы думалі: у Калінкавічах! Выпусьцілі яе трое маладнякоўцаў, паехаўшых туды з Менску толькі на тры дні.

„Інбелкульт ня можа надрукаваць ніводнае часопісі, і ня чутно, каб справа гэта ішла наперад. Ці-ж гэта ня сорам?! А матар'ялаў для часопісі Інбелкульт мае ня мала.

„Недзе смоўж паўзе..

„Час ужо арганізаваць Інбелкульт на новых падставах. Час ужо стварыць актыўнае арганізацыйнае ядро гэтай установы, бо набліжаецца 25 год, які можа прайсьці для Інбелкульту гэтак жа мала прадукцыйна, як і мінулы“.

Сумны гэта абраз і наказвае відавочна, што йшчэ многа трэба папрацаваць беларусам там, на Усходзе, каб назоў „Беларускае Сацыялістычнае Радавае Рэспублікі“ запоўніць запраўды беларускім зьместам....

Усячына.

Міністар і буквары.

Як ужо ведама нашым чытачом, міністар асьветы, п. Міклашэвскі, які „схаваў пад сукно“ закон аб беларускіх школах, пасьля двойчы высказанага яму Соймам недаверыя пакінуў, урэшце, сваё зусім неадпаведнае для яго асобы становішча. У сувязі з гэтым, адзін з нашых падпішчыкаў прыслаў нам гэты вершык, успамінаючы прыезд п. Міклашэвскага ў Вільню і заяву яго, што сёлета ўрад беларускіх школ адкрываць ня будзе.

Сабраўшы пісакаў з польскае прэсы,
Пан Міклашэвкі ўзяўся за Крэсы.
Вось, на пытаньне з іх аднаго:
„Мо' не хватае для школаў чаго?“—
У пана міністра знайшоўся адказ:
„Злотаў на іх не хватае у нас“!..
—А дзе-ж тыя злоты, што з нас за падаткі
Бяруць кожны дзень то з зямлі, то ад хаткі?
Аб гэтым міністар слаўца не сказаў:
Бач, аб падатках нічога ня знаў!..
Пасьля гаварыў, што падручнікаў мала.
Хіба ўжо ў Польшчы паперы ня стала?
Хіба ня знойдуцца ўжо друкары,
Што ўмелі-б для нас друкаваць буквары?
Няхай не бядуець: такія знайдуцца,
Што за друкарскую працу вазьмуцца
І надрукуюць яны буквароў
На ўсю Беларусь—для дзяцей жыхароў!

Падгародні.

Паштовая скрынка.

Райчаніну і Рэшчыку—атрымалі, скарыстаем.

Падпісчыку № 716: Вашу карэспан. зьмясьціць баімося.

Няп'ючаму: Вашы карэспандэнцыі да друку не надаюцца. Пішыце аб паважнейшых справах.

Рэдактар-Выдавец **Антон Войцік**. Друкарня **Н. Левін і Сын**, Вільня, Нямецкая 22.